

הלכות תפילין לחלמ

קמט

ואי אפשר לו ליישב דעתו¹⁰⁷ פטור מן התפילין מפני שאסור להסיה דעתו מן התפילין¹⁰⁸ אבל אם אפשר לו ליישב דעתו¹⁰⁹ חייב ליישב דעתו ולהניח שהרי אבל חייב מיום ב' ואילך אע"פ שמוצמער⁹ ואין דעתו מיושבת מפני שיש לו ליישב דעתו ושלא להצמער:

ט הקורא בתורה¹⁰⁹ פטור מהנחת תפילין כל היום דהיינו שא"צ להפסיק מלימודו להנחם¹¹⁰ (זולת¹¹¹) בשעת קריאת שמע ותפלה כדי לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה¹¹² ואע"פ שכל מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים חייב להפסיק כדי לעשותה כמו שיחבאר בי"ד סימן ר"מ¹¹³ מ"מ בתפילין¹¹⁴ נאמר בהן¹¹⁵ לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך וזה שכבר יש תורת ה' כפיהו א"צ לאות ולזכרון¹¹⁶.

ואם רצה להפסיק ולהניח יכול ג"כ לכתב עליהם שאע"פ שפטור מלהפסיק בשבילן מ"מ כיון שרוצה להפסיק מלימודו הרי הוא חייב בתפילין מוד שמפסיק¹¹⁷:

י לא יחלוץ תפילין בפני רבו¹¹⁸ שמולול הוא בכבודו שמוגלה ראשו בפניו¹¹⁹ אלא יפנה לצד אחר מפני אימתו ויהלויין שלא בפניו¹²⁰:

יא היה צריך לתפילין ולמוזוה ואין ירו משנת לקנות שניהם תפילין קודמין מפני שהם חובות הנק'ים¹²¹ ועכשיו שאין מנחחים תפילין אלא בשעת קריאת שמע ותפלה אם אפשר לו לשאול תפילין מאחרים¹²² לקריאת שמע ותפלה מוזוה קודמת שאי אפשר בשאלה¹²³. (מנודה אם מותר בתפילין¹²⁴ יחבאר בי"ד סי' של"ד¹²⁵):

למ מי הם הכשרים לכתוב תפילין ולקנות מהם וכו' י"א סעיפים:

א תפילין שכתבן עבד כנעני או אשה או קטן¹²⁶ אפילו הוא בן י"ג שנים אלא שאינו יודע בוראי שהביא ב' שערות¹²⁷ ועדיין אינו בן י"ח שנה¹²⁸ שנוכל לומר מן הסתם הביא כבר

- עז** ביהו"ט מ"א ס"ק יב.
- עח** רמב"ם שם. כדלעיל רס"י כח.
- עט** ביה"ט מ"א שם. ועי' לקו"ש ה"ד ע' 152. יג"ת (ג.)
- פ** הוב' ח' ע' מב.
- פא** מ"א ס"ק י. וראה ב"ח.
- פב** מחכיתאא פשתא בא (מ"ב יז). תוס' ירו"ד יז, א ד"ה קקפתא.
- פג** אור זרוע ע"ה מ"א תקלא. מודקי הלכות תפילין (הובא בב"י). וכיזן חששן השורע שכתב וסיח הוסיף "מהחזק" מה שלא כירכ בסעף א, ג, וט', דרוק. עיי' ב"י שלא הסכים להניטור (הלכות תפילין ח"ו הובא ברא"ש הלכות תפילין סי' כמ ובמור) ושהרי מ"א בס"ק יג.
- פד** הרב רבינו יונה פ"ב ברכות (פג, א) ד"ה למוטרא דלא בעי כוונה.
- פע** כדלעיל סי' ושי"ג.
- פה** סי' ה' זה כש"ע רבינו לא הניע ליריע, ועי' ש"יע שם סי"ב – לענין מנות כבוד אב. וראה גם לקמן סי' רג קו"א ס"ק"ב אבל עי' לקמן סי' תגור סי"ח שמוציין לסי' רמו (ס"ח) במירוי בת"ח, וכובח חילוק זה (בין אפשר לעשותה ע"י אחרים או לא) בת"ח (משא"כ בשאר המצוות שרודה גם אם א"א לעשותה ע"י אחרים, כדלעיל סי' ושי"ג). וכו"ה בהל' ת"ח פ"ד ה"ב וראה גם שם פ"ג ה"א ובקו"א שם סק"א. ולענין ת"ח רביים עיי' פ"ד ה"ד. לקמן סי' קו ס"ד.
- פו** מבילתא שם. הובא רבינו יונה שם.
- פז** שנות יג, פ.

- פח** ר"ן ר"ה שם (ר"ה בנינים רקא אמרי בית הלל).
- פט** ב"י. ולכבי מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים ראה בתל' ת"ח פ"ג קו"א א (קמע המתחיל: אבל מ"ש הב"ש) ד"גם אם אינו מפקס בת"ח אלא הוא מופקס ועומד בלא"ה ... הבריה בירו להתחיל מוד בת"ח ולפטר מקיום המצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים" עיי"ש.
- צ** רבי יוחנן סנהדרין ק"א, ב. מור וש"ע סעף יא. וראה לעיל סי' כז סכ"ד.
- צא** רש"י שם. ט"ז ס"ק ד. מ"א ס"ק ד דעת השורע. וראה גם לעיל סי' כה סמ"ב.
- צב** רש"י שם. ש"ע שם.
- צג** רב הגא' ירושלמי מנחה פ"ד ה"ב. ראו"ש הלכות תפילין סי' ל. מור וש"ע סעף יב ומ"א ס"ק מג.
- צד** כדלעיל ל"ד סי"ב. סי' כה סל"ה.
- צה** מ"א שם.
- צז** ראה מ"ק מג, א. ב"י וש"ע סעף יג.
- צח** עיי' שם בש"ך ס"ק יב.

סימן לט

- א** ברייתא גיטין מה, ב.
- ב** שבדאורייתא אין מוכיני כוח על החוקת, כדלקמן סי' נה סי' וראה לקמן סי' קבח סמ"ט. סי' קצט סמ"ט. סי' רעא סי' י.
- ג** מ"א ס"ק א. וראה מאסף לכל המהנות סי' לט סי' ז. חקרי הלכות ח"ה סב, ב. יג"ת (ג.) הוב' ח' ע' מד.

קג הלכות תפילין למ

ב' שערות או שכתב נכרי או כותי^א אפילו כתב בפירוש לשמן^ב או שכתבן ישראל מומר לכל התורה^א אפילו לתיאבון או אפילו לעבודה אחת אלא שאינה לתיאבון אלא מפני שאינו הושש עליה כלל (א) כגון שיש לפניו היתר ואיסור ומניח היתר ואוכל את האיסור^א או שכתבן מסור^א אפילו הוא מסור לתיאבון^ב פסולין מפני שנאמר^א וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה^א דהיינו שמוהר עליה ומאמין בה^ב ישנו בכתובה וכל שאינו בקשירה אינו בכתובה ועבר ואשה ונכרי אינו מוזהרין על קשירה^א וקמן אף על פי שמוהר על הקשירה מדברי סופרים לחנכו במצות^א אינו מוזהר עליה מן התורה^ב (וגם מדברי סופרים אין האזהרה אלא על אביו כמו שיתבאר בס' שמו"ג^א) ומומר ומסור אע"פ שהן מוזהרין עליה מ"מ כיון שפרקו עול^א כוראי אינם מאמנים במצות^ב.

ויש ואמרים^א שפסול המומר לעבודה אחת מפני שאינו הושש עליה והמסור הוא מדברי סופרים שהחמירו עליהם חכמים לעשותם בנכרים הואיל ופרקו מעליהם עול מצוה.

אבל מומר לכל התורה כולה^א אפילו לתיאבון^ב פסול מן התורה לרברי הכל^א שהרי הוא כנכרי לכל דבריו כיון שיצא מן הכלל (ב) ואפילו אם אינו^א אלא מומר לעבודה וזהו^א או לחלל את השבת בפרהסיא^ב הוא כנכרי לכל דבריו כמ"ש ב"ד ס' ב"ט וכן

קונטרס אחרון

- (א) כגון שיש לפניו היתר ואיסור בו ואפשר שכן הוא גם להרמב"ם^א. ולא דמי לשחיטה^ב, שהרי מסור כשר לשחוט לפי דעת השולחן ערוך ביורה דעה סימן קט"ט^א, עיין שם בסימן ב'^ב.
- (ב) אם אינו בו עיין ביורה דעה רס"ו קנת^א דמין הוא לענין מורידין, ואפילו הכי אין שחיטתו אסורה בהנאה כשחיטת מין (חולין דף ג'), משום דהתם דוקא באדוק כדפירש רש"י שם ג'^א, וכן כתב השולחן ערוך בסימן שלד ג'^א והש"ך^א ד' סימן רפ"ה^א לענין לשרוף, והוא הדין לענין להכניס, כדמשמע ביורה דעה סימן ב'^א דנכרי לבד הוא לענין שחיטה, והוא הדין לענין לשרוף דכך הדדי נינהו, כדנתיב גבי מין בחולין דף ג'^א שחיטת מין כו' ספריו כו', ובגמרא בעבודה זרה דף מ"י"ד לענין מורידין.

- ד ראה הקרי הלכות ח"ה סג, א.
ה ע"י רא"ש ח"ב סי' ג' נדחתי גרע לענין לשמה דלא כח"א ס"ק ב.
ז ב"י ח"א ס"ק ג'.
ז ר"ן גיטין שם. ב"י. וראה לקמן חו"ד ס' ב ק"א סק"ה.
ח שמשלשן ומסור ממנו ישראל לעלבות שלא כדן.
ט ב"ח. ח"א שם.
י דברים ג' ח"ט.
יא גיטין שם.
יב התב"ם הל' תפילין פ"א ה"ג. שו"ע סוף א.
יג כדלעיל ס' לה ס"ג ושי"ג.
יד כדלעיל ס' לו ס"ג ושי"ג.
טו אור זרוע ח"א ס' תקנה. מרדכי סוף הלכות תפילין.
יז כבש סוף א.
טז סוף ב. וראה גם הל' ח"ה פ"א ה"א. ועי' לקמן ס' קפ"ב ס"ג. וראה אנ"ק ח"ה ע' צב. צה. לקו"ש ה"ז ע' 234. הערת העיונים לחל' ח"ה פ"א ע' 38.
יז רש"י גיטין שם ר"ה מומר.
יח ב"י.
יט ר"ן שם (בשם אחרים). ט"ז ס"ק א.
כ ראה לקמן חו"ד ס' ב ק"א סק"א "רובם ככולהו" וכן בחל' מציאה ופקדון סוף א.
- כא** רד"ק מ"ז שעונדו ברשעו תמור ראה לקמן הל' נוק גוף ונפש ס"מ.
כב מ"א ס"ק ג. וראה חו"ש רבנו קרשקש גיטין מה, ב.
כג ע"י ב"ק"א.
כד הנדרים בזה ראה לקמן חו"ד ס' ב ק"א סק"ה. וחל' נוק גוף ונפש סוף א.
כה הנדרים בזה ראה לקמן ס' ב שפת ס"ג חו"ד ס' ב ק"א סק"ה.
כו סוף ה. וראה גם לקמן ס' קב סל"ב ושי"ג.
כז הל' שחיטה פ"ה ה"ד, לפירוש הב"ב שם. וראה לקמן הל' שחיטה ס' ב ק"א סק"ה.
כח ראה שו"ע חו"ד ס' ב ק"א סק"ה.
כט סוף י.
ל סוף ט בהג"ה.
לא ברמ"א סוף ב.
לב ע"ב ר"ה מין.
לג סוף כא.
לד וירד דעה.
לה ס"ק א.
לו סוף ה.
לז ע"א.
לח כה, ב.

הלכות תפילין למ

קנא

אם הוא מומר להכעיס אפילו לדבר אחר לכד הרי הוא כנכרי לכל התורה כמו"ש ביו"ד שם⁷².

ומי שאינו מניח תפילין אפילו אינו עושה להכעיס פסול מן התורה לדברי הכל שהרי אינו בקשירה⁷³ והוא שאינו מניח מפני שאינו הושש עליהם כלל⁷⁴ אבל אם אינו מניח להתאבון כגון שהולך אחר עסקיו כשר לכתוב⁷⁵ ואצ"ל מי שאינו מניח מפני שאין יכול להניח כגון שנקמעה ידו השמאלית שכשר לכתוב שהרי מוזהר הוא על התפילין ומאמין במצותן אלא שאינו יכול להניח מהמת אונסו⁷⁶:

ב גר שחזר לדתו מחמת יראה וכותב תפילין לשמן⁷⁷ יש מבשרים⁷⁸ ויש פוסלים⁷⁹ מפני שאינו בקשירה שהרי אפשר לו להניח תפילין בצנעא ואינו מניח ויש להחמיר⁸⁰ בדבריהם בשל תורה:

ג כל שפסול לכותבן פסול לכל תיקון עשיתו⁸¹ כשעושה מעשה כגוף התפילין⁸² כגון לעשות חיפוי הכתים או לתפרן⁸³ אבל לעבדן כשר⁸⁴ אפילו נכרי אם מעבד לשמו כמו שנתבאר בסמ"ג ל"ב⁸⁵ ואם אחד מהפסולין חפן כבתים או תפרן פסולין מפני השי"ן⁸⁶ של שם שבכתים של ראש שהוא בכלל חפוי ותפירה⁸⁷ אבל אם גרד דבק שבין אות לאות או עשה שאר תיקון כשר בדיעבד וה"ה אם תפר ספר תורה⁸⁸:

ד תפילין שכתבן מין⁸⁹ דהיינו האדוק לעבודה זרה⁹⁰ ישרפו⁹¹ שסתם מחשבת מין לעבודה זרה⁹²:

ה נמצאו ביד מין ואינו ידוע מי כתבן יגנוז⁹³ מספק שמא הוא כתבן⁹⁴ אבל אין שורפין מספק⁹⁵:

ו נמצאו ביד נכרי ואין ידוע מי כתבן⁹⁶ כשרים⁹⁷ אפילו להמתמורים⁹⁸ בספר תורה שנמצא ביד נכרי והושישים שמא הוא כתובם כמו"ש ביו"ד סי' רפ"א⁹⁹ לפי שבספר תורה יש לחוש שמא כתבו לעצמו להתלמד בו אבל תפילין אין דרכן לכתבן ובודאי באו לידו מישראל¹⁰⁰ ואינו רומה למין דלעיל כסעיקף ה' שהמין הוא יודע לכתוב ויש לחוש שמא אירע מקרה שכתב גם תפילין אע"פ שאין לו צורך בהן אבל סתם נכרים אינם יכולים

לט הגדלים בזה ראה לקמן חו"ד סי' ב ק"א סק"ח וראה גם הל' רבית סע"ח. הלכות נמצאה ופקדון סל"ט.

הלכות נמן גוף נפש ס"ח.

מ מ"א ס"ק ג.

מא ראה א"ת חו"ד ע' תמד.

מב מ"א שם.

מג מ"א ס"ק ד.

מד גיטין שם.

מה דא"ש פ"ד גיטין סי' מה. מור יו"ד סי' רפא. ש"ע

סע"ג.

מו מ"א ס"ק ז וברע הוי"ף והרמב"ם.

מז מ"א שם.

מח הרמב"ם הלכות תפילין פ"ג הל"ה. מור וש"ע סע"ג ב.

מט מ"א ס"ק ג.

נ רמב"ם שם. מ"א שם.

נא מ"א שם.

נב סע"ף יב.

נג הרמב"ם שם.

נד מ"א שם.

נה ח"א שם.

נו גיטין שם.

נז רש"י שם ר"ה מין. שור"ע סי' שלד סע"ף כא. ש"ך יו"ד

סי' רפא ס"ק א. הגדלים בזה ראה ק"א סק"ב. לקמן

סי' רמו ס"ב. סי' שלד סמ"א. חו"ד סי' ב סק"א. הל' רבית

סע"ו.

נח גיטין שם. רמב"ם הל' תפילין פ"א הל"ג. ט"ז ס"ק ג.

ב"ח. פרישה.

נט ש"ך שם. וראה רש"י שם ר"ה ישרף.

ס גיטין שם. רמב"ם שם. מור וש"ע סע"ף ה.

סא רש"י שם ר"ה נמצא.

סב לבוש סע"ף ה.

סג גיטין שם.

סד שור וש"ע סע"ף ג.

סה קצור פסקי הרא"ש הל' ס"ח סי' ב. מור יו"ד סי' רפא.

סו סע"ף א.

סז ב"ח. לבוש סע"ף ו. בה"ה. מ"ז ס"ק ה. וראה מ"א ס"ק ב.

לכתוב אלא שבספר תורה חיישין שמא אירע אחד שיודע לכתוב וכתיב ספר תורה כדי להתלמד בתיבה¹⁰⁰ אבל אין לחוש כל כך שמא אירע אחד שיודע לכתוב ואירע שכתב גם תפילין שאין לו צורך בהם¹⁰¹:

ז אין לוקחין ספרים תפילין ומוזוות מן הנכרי יותר מכדי דמוהם¹⁰² הרבה¹⁰³ בכדי שלא להרגילם לגנב ולטולן¹⁰⁴ אבל מחוייבים לקנותן מהם מעט יותר מכדי דמוהין¹⁰⁵ שלא יולולו בהן¹⁰⁶ ולא יאמר להנכרי שימכרם בדבר מועט מאד פן יבעוס הנכרי וישליכם לאיבוד¹⁰⁷:

ח אין לוקחין תפילין אלא מן המומחה¹⁰⁸ שבקי בחסירות ויתירות¹⁰⁹ אבל לא ממי שאינו מומחה אע"פ שהוא רוצה לברקן לפי שיש לחוש שמא יתעצל בבריקתן מפני שטורח הוא לו להסיר התמידה ולחזור ולתופרן¹¹⁰:

ט לקח ממי שאינו מומחה בודק¹¹¹ בחסירות ויתירות¹¹² ואין לחוש שמא עיבדן שלא לשמן מפני שהכל בקיאים בוה¹¹³ ואין צריך לברוק כולן אלא אפילו לקח ממנו מאה קציצות די שירובן¹¹⁴ קציצות ב' של ראש ואחד של יד או ב' של יד ואחד של ראש אם מצאן כשרות החוק זה האיש והרי כולן כשרות ואין השאר צריכין בדיקה.

ואם לקח צבתים צבתים חזקתן שמוספרים הרבה הם לוקחים¹¹⁵ לפיכך צריך לברוק מכל צבת ב' של ראש ואחד של יד או ב' של יד ואחד של ראש¹¹⁶:

י המוכר תפילין ואומר שהיו של אדם גדול נאמן¹¹⁷ שעד אחד נאמן באיסוריין¹¹⁸ ושוב א"צ בדיקה¹¹⁹ שחוקה על חבר שלא הוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן¹²⁰:

יא תפילין שהוחזקו בכשרות פעם אחת א"צ בדיקה לעולם מן הדין שכל זמן שהיפויין שלם הרי הן בחזקתן ואין חוששין שמא נמחקה אות מתוכן או נקבה¹²¹.

ומכל מקום נכון לברוקן מפני שמתקלקלים מן הויעה¹²² ואם אין מניחין אלא לפרקים צריכים בדיקה פעמים בשבע שנים¹²³ שיש לחוש שמא נתעפשו¹²⁴ וכן אם נקרע החיפוי צריכין בדיקה וכן אם נשרו במים¹²⁵ ואם אין לו מי שיודע לברקן ולחזור ולתפרן יניחן כך בלא בדיקה שלא יחבטל ממוצות תפילין¹²⁶:

סח עיי ש"ך י"ד סי' רפא [מ"א] וצ"ע.

סט כ"י. לכוש שם.

ע משהו נישין שם מה, א.

עא ש"ע סעף ג.

עב רמב"ם הל' תפילין פ"א ה"ג. ש"ע שם. וראה (המשך

המשנה של שם, ב. ו) ונראה שם מה, א.

עג ברייתא שם מה, ב. מ"א מ"ק י. מ"ז מ"ק ה.

עד לכוש סעף ג. מ"א שם. וראה ונראה שם מה, ב.

עה גמרא שם. כ"י י"ד סי' רפא. עמרת וקנים סי' ב.

עו ברייתא מחזות מה, ב.

עז רא"ש הל' תפילין סי' לא. מור וש"ע סעף ה.

עח תוספות מנחות שם ד"ה תפילין יש להם בדיקה (ע')

שם בששה מקובצת שם מה, א. אור כג מה"ב².)

רא"ש שם.

עט רב עירובין צ"ג, א. רמב"ם הל' תפילין פ"ב ה"י. ש"ע

סעף פ.

פ תוספות מנחות שם. אור ורעו ה"א סי' תקנ.

פא תוס' שם. רא"ש שם. מ"א מ"ק יב.

פב עירובין צ"ג, א. רמב"ם שם. ש"ע שם.

פג כ"י. ש"ע שם.

מד רא"ש בתשובה כלל ג סי' ה. ש"ע שם.

מה תולין י. ב. ציצין ב. ב. ש"ע י"ד סי' קכו סעף ג. מ"א

מ"ק י.

מו ש"ע שם.

מז פסחים מ. א. נדה מה, ב.

מח תוס' מנחות שם. רא"ש שם. רמב"ם הל' תפילין פ"ב

ה"א מחירושין עירובין פ"א ה"א.

מט כנסת הגדולה. מ"א מ"ק ה.

צ שערי תשובה סי' קנב (מתשובת רב שר שלום נאמן).

צא עשור הלכות תפילין סוף חלק התשעין. אדחות חיים

הל' תפילין סי' כג. ש"ע סעף י. וראה מור. והמנהג ע"פ

הוראת ב"ק אדמ"ר י"ע לברוק פעם אחת ב"ב ח"ש. והוא

ע"פ המנהג אפרים סי' תקפא סי'¹ [וכן הוא רעת בית הלל

כמבטלתא סוף פרשת בא, ומנהג חכמי צרפת הובא באדחות

חיים שם] – ראה שחת' ב' מ"א תשל"ד. ועוד.

צא מ"א מ"ק מה. וראה שערי תשובה. עשור ואדחות חיים

שם, ונבר.

צב ט"ז מ"ק ו. וראה מ"א שם.

צג אדחות חיים שם בשם רב יוסף נאמן. ה"א סעף י.